

מסורת הש"ם

(א) עי' אדר"ג פט"ו ד"ה רש"י אהר, (ב) [תוספתא תרומות רפ"ג, א] [גיר' ע"י במאי פליגי דבר' ששת], (ד) מגילה כח: ע"ש, (ה) וקדושין לא: ועי"נ, (ו) גי' ע"י רבינא, (ז) גי' ע"י לבוש, (ח) גי' ע"י אמרין לה נתימה וכו' אמר לה, (ט) [ג"ל אהוא], (י) [סנהדרין לת. ע"ש בתוספות ד"ה נכנס], (יא) סנהדרין ע"י, (יב) כפ"א: מדיין, (יג) כפ"א ליתא, (יד) [גרשמים ח], (טו) [כ"ז אהא בעיך ע' פס ד], (טז) [עי' ב"ק נג: תוס' ד"ה משלש ונכריות מה. ובס"י שם, פ] [ועי' תוס' שבת קמח. ד"ה ונתן].

הגהות הב"ח

(א) גמרא לא נבדל יין בעודה"ו אלא לנחם: (ב) רש"י ד"ה ויכלו וכו' לומר שכן [שכורין] מו"מ ויז"כ כ"ה שוגגין: (ג) ד"ה יומא דשומא וכו' זו בחזקת: (ד) ד"ה ריח הניחום ואמרן לעיל. גי' היינו מה שפי' דר"מ השכר משכמתו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה בצר. ובגדיבים תושיבך. וכן תמוט דף קי ע"כ נדה דף טז ע"כ מדרש צ"ר פ"ח:

רבינו הגנאל

מיים שחבר בית המקדש כתיב שמעי נא [ואתן ענייה ושכורה ולא מיין. מכאן אמר [ראב"ע] יכול אני לפטור את העומט מיים שחבר בית המקדש מדין תפלה. דקיימא ד"ן שכור אל יתפלה, וזה דהניא שכור מקחז מקח וממכרו ממכר עברה שיש בה מיתה ממייתן אותו מלקין אותו, כללו ש' דבר, היהיו כפיקח כלל דבריו, אלא שפטור מן התפלה. והני מלי' מן הגיע לשכרותו של לוט, אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכלום. אמר רבי חנינא כל המפיק מגן בשעת גאווה, פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאווה, כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר, סוגרין וחותמין צרות בעדו. לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו. ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר, כלומר כל מי שאינו מעביר ומכסה, אלא מגליהו ומפיק מגן לבגדו, להלחם כנגדו ולכבושו, וזו הגאווה היא עת שיכרותו של אדם. רבי חנינא סבר לכבושו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי ידריך. ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה [זימנן] [ויזמנע] מן התפלה. אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו, ואחר כך יתפלה טפי

עדף. ואמרינן מכדי קראי משמעי בר' חנינא וכו' יוחנן. במאי פליגי. בדרב ששת דהוה מסר שינתיא לשמעיה, ומזהירו כדי להקצונו בשעת התפלה, ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת, חייש דילמא משתקע בשינה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלה שנאמר בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רתח לא הוה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא בימא דשומא, פי' יום עבוס לא הוה נפיק לדינא. אמר צריכא הילכתא צילותא כיומא איתסתא, פי' יום שנגשבת בו רוח צפונית. אמר אביי אי אמרה לי אם קריב בכותחא לא גרסי. פי' אילו היתה מעססתא אותו לתשמיש בבית והיתה נטרדת דעתו, ולא היונא יכיל למיגרס. ורבא אמר אי קרצתן כינה לא גרסי. כלומר

יכולני לפטור. לטעון על כל ישראל לפני הקצ"ה דצר שיפטרו כולן מדינאט לע"ל לומר שהן ו) שיכורים ואין נתפשין על עונם: מדין **הפלה**. אם דנין אותן על שלא היו מתפללין ככוונה יכול אני לפוטרינ: **המפיק מגן**. המעביר תפלת מגן אברהם שאינו אומרה: **נשעת גאווה**. נשעת שיכרות אינו מתפלה:

סוגרין וחוסמין לרום בעדו. שלא יבאן עליו: **שאינו מפיק איתמר**.

דהאי מפיק לישנא דגלווי הוא וה"ק כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות כלומר שאינו מתפלה: **אפיקי מים**. גילויי הים כדכתיב ויגלו מוסדות: **מסר שניסיה לשמעיה**. אמר לו הניחמי לישן מעט וכשיגיע זמן תפלה הקיצני. ר' חנינא דלמר אעבורי בעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו: **צזר אל יורה**.

צדקמי אחר המקרא זהו ואינו צכל הכתובים ושמה צספר צן סירא הוא: **יומא דשומא**. רוח דרומית מנשבת צו ו) וחזקה: **צלוסא**. דעת צלוסה: **ציומא דאיתסנא**. כשמנשבת רוח צפופית יוס אורה הוא ונוח לכל כדלמר **ציצמות צפרק הערל** (דף עב). מפני מה לא מלו ישראל צמדבר מפני שלא נצדה צהן רוח צפופית אצל ציומא דשומא אחר התם לא מהליגין ציה ולא מסוכרינן ציה: **קריב כופחא**. אפי' ציווי עבודה קלה היתה מצטלת אותי: **לא סנאי**. לא הייתי שונה כמו ששניתי: **יומי דאריכי**. ימים שהוא צקצר אריכי לישן וקטני לעסוק

צתורה וצמצות: **ויניס עונא**. ונישן הכינה: **יוף ופרע**. היה קופע לו לשנות כך וכך פרקים ציוס והיה רגיל לעסוק ציוס ופעמים שהיה טרוד צמונותיו ציוס ופורע קציעות עמו צלילה: **אל יתפלל ג' ימים**. שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך: **ונחנס שס ימים שלשה**. והדר ואצינה מכלל דעד השתא לא הויה צינה: **דאזי ציה שירא**. ריח השכר משכרת: **דאזי ציה סרנא**. משום ריחא: **המספספ ציין**. שמפייסין אותו על דבר ומתנחלה כשטוב לצו ציין: **ריח הניחום**. ואמרן לעיל ו) דריחא דומיא דמשמייא הוא וכתיב: **ויאמר אל לצו לא אסוקי וגו' דאירצי: המסייש ציינו**. ששומה יין ואין דעתו מטורפת: **ניסן צשעיס אוסיוס**. כך חשצונו צנימטריא: **יאל סוד**. וזה הואיל ולא יאל סודו שקול הוא כסנהדרין של ע': **לשנס צו שצר לרשעיס**. ששומין ושמתין ומקצלין עולמן צחיייהס: **לאוצר**. רשע: אינו **צכלל הצרכה**. לא הגיע לסוף צרכה גמורה ואפילו הוא עשיר צדצרים אחרים: **שניקח צכסף מעשר**. שמותר ללווקחו צכסף מע"ש צירושלים. הכל יניקח צכסף מעשר חוץ מן המים ומלח צפרק צכל מערצין (לעיל דף כו:): אם

וסוד ניתן בע' אותיות נכנס יין יצא סוד ו) א"ר חנין לא נברא יין ו) אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' **ותנו שכר לאובר וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' וברך את לחמך ואת מימך מה לחם שניקח בכסף מעשר אף מים שניקח בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקא קרי ליה מים**

ועדף. ואמרינן מכדי קראי משמעי בר' חנינא וכו' יוחנן. במאי פליגי. בדרב ששת דהוה מסר שינתיא לשמעיה, ומזהירו כדי להקצונו בשעת התפלה, ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת, חייש דילמא משתקע בשינה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רתח לא הוה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא בימא דשומא, פי' יום עבוס לא הוה נפיק לדינא. אמר צריכא הילכתא צילותא כיומא איתסתא, פי' יום שנגשבת בו רוח צפונית. אמר אביי אי אמרה לי אם קריב בכותחא לא גרסי. פי' אילו היתה מעססתא אותו לתשמיש בבית והיתה נטרדת דעתו, ולא היונא יכיל למיגרס. ורבא אמר אי קרצתן כינה לא גרסי. כלומר

הדר פרק ששי עירובין

בסר שינתיא לשמעיה. פי' צקונט' לרצי חנינא דלמר איעבורי צעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו ואומר ר"י דאפי' עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור או שמוי חשצין ליה עד שיעור מאליו ומייהו אין נראה דהלכה כרב ששת ו) ור"ח פי'

יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו שנאמר **לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין מיתיבי** ו) א שיכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממייתן אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי הוא כפיקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה מאי יכולני לפטור דקאמר נמי מדין תפלה אמר רבי חנינא **ל"ש** אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכלום: א"ר חנינא כל המפיק **מגן בשעת גאווה** סוגרין וחותמין צרות בעדו שנאמר **גאווה אפיקי** מוגנים סגור חותם צר מאי משמע דהאי אפיק לישנא דעבורי הוא דכתיב **אחי** בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעבורו ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר מאי משמע דהאי מפיק לישנא דגלווי הוא דכתיב **ויראו אפיקי** מים ויגלו מוסדות תבל מכדי קראי משמע בין למר ובין למר **א** מאי בינייהו איכא בינייהו דרב ששת דרב ששת בסר שינתיא לשמעיה מר אית ליה דרב ששת ומר לית ליה דרב ששת אמר רב חייא בר אשי אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל משום שנא' **בצר** אל יורה רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי אמר בצר אל יורה כתיב מר עוקבא ביומא דשומא לא הוה נפיק לבי דינא ו) אמר רב נחמן בר יצחק הלכתא בעיא צילותא כיומא דאסתנא אמר אביי אי ו) אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי אמר ו) רבא אי קרצתן כינה לא תנאי מר בריה דרבינא עבדה ליה אמייה ז' מני ל' יומי אמר רב יהודה לא איברי ליליא אלא לשינתיא א"ר שמעון בן לקיש **ל** לא איברי סיהרא אלא לגירסא אמרי ליה לר' זירא מחדרן שמעתך אמר להו דיממי ניגהו אמרה ליה ו) ברתיה דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מינס פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריכי וקמיני וניגום טובא אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנן רב אחא בר יעקב י' זיף ופרע אמר ר"א ה' הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים שנאמר **ואקבצם אל הנהר הבא אל ו)** אחוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם וגו' אבוה דשמואל כי אתי באורחא לא מצלי תלתא יומי ו שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שיכרא רב פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר **ו ירח ה' את ריח הניחוח וגו' אמר ר' חייא כל המתיישב ביינו יש בו דעת ע' וקנים ו** יין ניתן בע' אותיות

סה.

בסר שינתיא לשמעיה. פי' צקונט' לרצי חנינא דלמר איעבורי צעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו ואומר ר"י דאפי' עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור או שמוי חשצין ליה עד שיעור מאליו ומייהו אין נראה דהלכה כרב ששת ו) ור"ח פי' צענין אחר ו"ל אמר ר' חנינא כל המפיק מגן בשעת גאווה פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאווה כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחוסמין לרות בעדו לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו (איזו ו) ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר כלומר כל מי שאינו מכסה ומעביר אלא מגלהו ומפיק מגן ויוצא להלחם כנגדו ולכבושו וזו הגאווה היא עת שכרותו של אדם רצי חנינא צבר לכבושו צשינה כדי להעצירו ולהפיגו טפי עדיפא ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע צשינה וימנע מן התפלה אלא לגלותו כדי להתעסק צדרך וכיוצא צה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף:

בצר אל יורה. פירש צקונטרס צדקמי אחר מקרא זה ואינו צכל הכתובים ושמה צספר צן סירא הוא ומיניו צכמה מקומות שמציא הש"ס מקראות הכתובים צספר צן סירא כדלשכתן צהחוצל (צ"ק צג:): כל עוף למיניהו ישכון וצן אדם לדומה לו ו) וכן סלסלה ותרוממתן ו צנדידיס מוסיצך ואמרין צירושלמי צדככות שהוא כחוצ צספר צן סירא וציניו שמואל פירש שהשיצ צנינו קלוימוס שכן דורש צירושלמי כל המייר אל יורה דכתיב ששעי נא וצת ענייה ושכורת ולא מיין והכי איתא צירושל' צריס פרק אין עומדין הבא מן הדרך אסור להתפלל מזה הטעם דכתיב ששעי נא וצת וכו' וגם צני וציקא ורצי יוחנן צסס ר' אליעזר צנו של ר' יוסי הגלילי אומר המייר אסור להתפלל לא מסתברא אלא מן הדעת קרא ששעי נא וצת ועמה מדינא צרה לשכרות וצשכרות כתיב להצדיל ולהורות כדדריש צכרימות (דף יג:): ומהאי טעמא אל יתפלל דהוי שכור ממון שטורד צצרתו וצכנסס ור"ת מפרש דמהאי קרא קדריש היערון שועך לא צצר (איזו לו) כלומר בשעת צרה אל תערון תפלתך דהייס כדלשכתמן וצכמה מקומות רצת ועתה מירד המקרא כגון ונתן הכסף וקס לו ו) ומייהו קצת קשה צצר אל יורה דהוה ליה למימר אל יתפלל:

א"א צשינתיא. כמו לילי תקופת תמוז: **וקרי' ציה בלשון** מים. פשטא דקרא מייס ממס דכתיב צספיה דקרא והסירותי מחלה מקרבך ע"י שיצרך המים כדלשכתמן גצי רפואות מי מרה כל המחלה אשר שמתי צמצרים לא אשים עליך וכתיב נמי (מלמס צ צ) רפאתי למים האלה: **התם**

א"א צשינתיא. כמו לילי תקופת תמוז: **וקרי' ציה בלשון** מים. פשטא דקרא מייס ממס דכתיב צספיה דקרא והסירותי מחלה מקרבך ע"י שיצרך המים כדלשכתמן גצי רפואות מי מרה כל המחלה אשר שמתי צמצרים לא אשים עליך וכתיב נמי (מלמס צ צ) רפאתי למים האלה: **התם** **א"א** ונתנה שם ימים שלשה וגו'. אבוה דשמואל כל כי הוה אתי מאורחא תלתא יומי לא הוה מתפלל. שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא. א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו, שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח. אמר רב כל שרעתו מיושבת עליו ביינו יש בו מדעת שבעים וקנים, מאי טעמא יין עולה ע' וסוד עולה ע', נכנס יין יצא סוד. לא נברא היין אלא לנחם בו אבלות, ולשלם שכר לרשעים. שנאמר תנו שכר לאובר ויין למרי נפש. ופליגא דר' חנינא בר פפא, דאמר כל בית שאין יין נשפך בתוכו כמים אינו בכלל ברכה, שנאמר וברך את לחמך ואת מימך, מה לחם הניקח בכסף מעשר אף הני מים דניקחין בכסף מעשר, ומאי ניהו יין וקרי להן מים

עין משפט נר מצוה

בו א ב מיי' פי' מהל' אשוח הל' י' ופ"א מהלכות מירות דין י'ן ופרק ט' מהל' מכירה הלכה י'ח סגוג עשין פב טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ג' וטוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף כב וטוש"ע י"ד ס"א א סעי' ח':

בו ג מיי' פי"ג מהלכות מ"ת הלכה י'ג טוש"ע א"ח ס"י רלה סעיף א' וטוש"ע י"ד סימן רמו סעיף כג:

בה ד טוש"ע א"ח ס"י רלה סעיף ב':

ה [מיי' פי"ד מהל' תפילה הלכה ט':]

בב ו [מיי' סה' ה' ט' טוש"ע א"ח ס"י כח סעיף ב':]

תורה אור השלם

- לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין: ישיעיהו נא כא
- גאווה אפיקי מוגנים סגור חותם צר: איוב מא ז
- אחיו בגדו כמו נחל כאפיקי נחלים יעבורו: איוב ו טו
- ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מגצרתך ין משגמת רוח אפרך: תהילים יח טז
- וְאֶקְבָּצֵם אֶל הַנָּהָר הַבָּא אֶל אֲדֹמָה וְנָחֲנָה שָׁם יָמֵים שְׁלֹשָׁה וְאֶבְיַנָּה בָּעָם וּבְכֹתֵיכֶם וּמִבְנֵי לִזְי לֹא מִצְּאֵתִי שָׁם: עזרא ח טו
- וְיָרַח יְיָ אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ וְיִרְאֶנּוּ יְיָ אֱלֹהֵי לְבָבוֹ לֹא אֶסָף לְקַלְקֹל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵא לֵב הָאָדָם רָע מִצְּרִיז וְלֹא אֶסָף עוֹד לְהוֹבִיֹת אֶת כָּל דִּי כְּאֲשֶׁר עֲשִׂיתִי: בראשית ח כא
- תנו שכר לאובר ויין לקרי' נפש: משלי לא ו
- וְעִבְדִּיתֶם אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּבִרְךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מִימֶיךָ וְהִסְרִיתִי מִיָּדְךָ מִקְרָבְךָ: שמות כג כח

מוסף רש"י

צילותא. דעת צלוסה ומיושבת שאינו טרוד ככלום משכנה [מצינה כח.]: **ולשלם שכר לרשעים**. שמתעניין בו בעולם הזה ומקטלניו שער מצוה שעושין בעולם הזה (סנהדרין עב:).

רבינו הגנאל (המשך)

אילו היו הכינים נשכים אחתי לא הרינא יכול למיגרס, ולפיכך עשתה לו אמו למר בר רבנא שבעה חלוקים להחליף בכל יום חלוק מפני הכינים. כל הגורס ביום שמעתייהו מיוחדן כדי וירא. ר' אחא הוה ישן ביום והיה ניעור בלילה וגויס. א"ר אלעזר הבא בדרך אל יתפלל שלשה ימים, שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוה